

*О. Г. Кузьменко, аспірант Черкаського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ,
І. М. Сіроштан, аспірант,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”*

БАНКІВСЬКЕ СТРАХУВАННЯ: ПОСТКРИЗОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

За оцінками експертів стан вітчизняного страхового ринку перебуває у періоді рецесії. Світова фінансова криза загострила проблеми страхового ринку України, такі як: низька фінансова надійність і платоспроможність страховиків; недостатні обсяги капіталізації та низька ліквідність активів страхових компаній; недостатній контроль і регулювання перестрахових операцій; обмеженість функцій Держфінпослуг відносно регулювання та пруденційних заходів щодо контролю за страховим ринком.

Проблемні питання розвитку національної системи страхування діяльності фінансово-кредитних установ, гарантування і забезпечення довіри громадськості до банківської системи досліджують такі українські дослідники, як В. Зубарев, С. Волосович, К. Тринчук, В. Фурман та інші. Проте чимало питань потребує подальших глибоких теоретичних і практичних комплексних досліджень для напрацювання практичних рекомендацій, серед яких оцінка потенціалу посткризового розвитку цього сегменту ринку фінансових послуг.

Основними напрямками співробітництва вітчизняних банків зі страховиками нині є страхування депозитів; страхування кредитів, що видаються банком та страхування різних фінансових ризиків.

У своїй кредитній діяльності комерційні банки активно використовують кошти, отримані у формі депозитів. Ця діяльність пов'язана з ризиком неповернення коштів наданих банком у кредит. Власники депозитів, за умови не подолання банком ризику неповернення кредиту, відчують на собі цей ризик у вигляді загальної неплатоспроможності банку. Тому актуальним є завдання створення системи захисту грошових вкладів, що знаходяться на депозитних рахунках у комерційних банках, на випадок банкрутства цих банків.

В Україні система страхування депозитів повинна забезпечуватися Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Але на період кризи фонд не виконав покладених на нього завдань і функцій. І хоча він має чимало переваг у своєму функціонуванні, звичайно, існує багато недоліків: недостатність джерел формування ресурсів фонду; виконання основних повноважень фонду здійснюється через різні структури; контрольні функції фонду обмежені правом здійснення перевірок за процесом перерахування зборів до фонду, тоді як нагляд за санацією, ліквідацією банків та виконання функцій банками агентами щодо використання одержаних від фонду коштів для повернення заощаджень знаходяться за межами його контролю та ін. На даний час Фонд гарантування вкладів фізичних осіб гарантує виплату вкладу в розмірі до 150 тис. грн.

За ініціативою Національного банку України страхуванню мають підлягати депозити в національній та іноземній валюті, а також у банківських металах. Серед першочергових ставиться питання про розповсюдження механізму страхування і на довгострокові депозити юридичних осіб.

Активні банківські операції, і насамперед видача кредитів, характеризуються високим ризиком неповернення коштів, що обумовлює необхідність формування грамотної й ефективної системи управління кредитними ризиками. Тому страхування банківського кредиту прийнято поділяти на два види: страхування відповідальності позичальників за непогашення кредиту; страхування непогашення кредиту. У першому випадку договір укладає страхувальник (юридична або фізична особа, яка страхує свою відповідальність перед банком за непогашення взятого кредиту) і страховик. У другому випадку страхувальником виступає сам банк, який страхує відповідальність позичальників перед ним за своєчасне та повне погашення кредиту і відсотків за користування ним.

Найбільш проблемним напрямком кредитного страхування є страхування ризиків за споживчими кредитами, у відношенні яких багато страхових компаній констатують збитковість. Серед основних причин такого стану можна назвати недостатню скоригованість в оцінці ризиків банками і страховими компаніями. Зважаючи на подальший розвиток банківського споживчого кредитування в Україні доцільно використовувати скоринг-системи, які застосовуються в більшості країн світу.

Компанії з ризикового страхування адаптуються до умов кризи по-різному. Багато страхових компаній ризикового сектору оновили продуктову лінійку: відмовилися від дорогих страховок, замінивши їх порівняно дешевими продуктами, а деякі спробували зосередитися на сегментах, у яких вони посідають лідируючі позиції, відмовившись від просування в нові ринкові ніші. У цьому контексті доцільно використовувати інтегровані банківські послуги як інструмент, що поєднує в собі депозитні банківські продукти та класичні розрахункові послуги банків, і який може закінчуватися у життєвому циклі цього продукту для певного банку.

Циклічність кризових явищ обумовлюється необхідністю створення дієвих механізмів щодо їх попередження та усунення їх наслідків в посткризовий період. Але можна стверджувати, що вироблення дієвого механізму зумовлюється нинішнім станом розвитку фінансового сектору України, який визнавав би нові принципи побудови системи депозитного, кредитного та ризикового банківського страхування в Україні.